

ni el NL *Turà* de prop de Ribesaltes (contra el que preguntava jo en *DECat* VIII, 932b59).

¹ Ja s'anomena en l'acte de consagració de 872: «locum quod dicitur Olotis, cum ecclesia Ste. Marie» *MHi*. 795.23, si bé sense consignar-hi el nom determinatiu, però Monsalv. (xvi, 126) ens garanteix que és «Sta. Maria del *Tura*» i només en dona cites dels Ss. XVIII i XIX. — ² J. Saderra i Mata, *Ressenya Hist. del Sri. de N^a S^a del Tura*, 11 pp., Olot 1905.

ALTABA

Hi ha sengles masos d'*Altaba* a Vilafranca del Maestrat i a la Salzadella, i una Caseta d'*Altaba* en el terme d'Ares (xxix, 44.22; xxviii, 135.8; 85.24); també és ben conegut, i no peculiar del Maestrat, el cogn. *Altaba*; i veig el rètol d'un Mas *Altaba* prop d'Hostalric, camí de Blanes. Prob. de l'ar. *tab^o*, vulgar *tába^o* 'conveni, pacte' — d'on el cat. antiq. *taba* ('plec de condicions per a un contracte': *DECat* VIII, 167ss.).

ALTABIX

Llogaret d'Elx, a ponent de la ciutat (xxxvi, 133.8). Probablement de l'ar. *tabbīg*, sens dubte en una acc. com 'embelliment', 'decorar', nom d'acció del verb *bāb-bāg* «rendre beau», forma II de l'arrel *bbg* 'alegrar', 'ser bell, elegant'; *RMa* (s. v. *gaudere*) descabdella aquesta arrel en totes les formes, especialment en forma II (*nibabbāg*, 405.12) i registra el nom d'acció *tabbīg*, p. 45b. En l'època tardana en què el cat. va substituir l'àrab en el Camp d'Elx, el *g* ja devia deixar de ser africà, i la fricativa *ž* s'ensordí en fi de mot.¹

Potser del mateix origen, un NP *Altibell* que recordo, amb variant *Altibell* dels llibres de Vàlues castellonencs; un *Domingo Altibell*, en tot cas, figura (bis) en les Vàlues de 1398 (potser var. fonètica, o encreuament de *tabbīg* amb el sinònim cat. *bell*?).

¹ La GGRV 991 li dona la variant *Artabix*. Pensant en aquesta havia especulat sobre altres possibilitats, que ara descarto, no sols perquè és una variant menys autoritzada i que no puc confirmar com a viva, sinó perquè l'etimologia indicada és molt més simple i satisfactòria. *Irtabas* «être mêlé, agir à la tête» (Belot), *irtibāt* «ligare», *irtibāb* «dubtare» (*RMa* 10b, 11b). Tots tres amb greus obstacles fonètics. Que hi pogués haver relació amb el grup pre-romà *Artà* / *Artana* / *Artés* / *Artesa* / *Artaix* era pura fantasia. Un mot *tabšī* o *tabša* 'copa de fusta' del lexicògraf Wetzstein, usat no se sap on o un africà *tabāš* 'vori' només fundat en Ibn al-Djazzar (recollits per Dozy, *Suppl.* II, 21) i que deuen ser alteració de *tabšīb* «moderament» (*PAlc* 303a1f.), derivat de *bašaba* 'fusta', tampoc donaria base fonètica adequada per a *Altabix*.

Altadill (Llorac), V. *Altet* (s. v. *ALT*)

ALTAFULLA

El poble coster entre Tarragona i el Baix Penedès. PRON. MOD. *altafúla*, *altafúla*, a Juncosa del Pen.

(1932), a l'Arboç, Bonastre (1955) etc. Gentilici, no li'n sé altre que el malnom *mosquitàres* (Mn. X. Plasa, de Prades).

DOC. ANT. *Altafuya* 1066 (Morera, *Tarrag. Cri.* I, vii; GGC 853); *Alta foia* 1174, Morera, *Tarrag. Cri.* I, 510; *Altofolia* 1194, Mas, *N. Hi. Bna.* XIII, 203; «chappellano de *Altofolio*» 1233 (*Cart. StCugat* III, 430); Guillelmus de *Altafolia* 1235 (ib. III, 445); *Altafulla* 1359 (*CoDoACA* XII, 28).

¹⁰ ETIM. De l'àrab *tabūila* «pièce de terre» Dozy, *Suppl.*, que va donar el cat. dial. *tafulla* (variants *taiülla*, *ataülla*), nom d'una mesura agrària, conservada sobretot cap als Camps d'Alacant i d'Elx, mot ben establit en les meves etimologies aràbigues del BDC xxiv (1937 = *EntreDL* III, 107); així com en el DCEC IV, 342, i *DECat* VIII, 207b14; allí ja s'indicà aquesta etimologia del NL. Encara que modernament aquest apel·latiu agrari té extensió reduïda en català, primitivament degué tenir-ne molta més, perquè el verb derivat *ataüllar* i les seves variants s'usa a tot el P. Val.; i, en variants, fins al Pla de Lda., Tort. i les Illes.

Per a *Semna* (o *Senna*), important pda. d'Altafulla i pobles veïns, que en part pogué ser també nom aràbic d'aquest terme (i per a la versemblant col·locació de la mansio romana *Paljuriana*), veg. aquests articles.

Hi ha alguns homònims o parònims d'*Altafulla*. En el *Tirant* és nom de fantasia, suposat lloc de l'Imperi Grec (ed. Riq., p. 510), evidentment inspirat, almenys primordialment, en el NL real d'aquesta vila catalana. *D'Altafulla* consta com a cogn. mall. en el S. XIII (a Sta. M. del Camí, *BSAL* VIII, 374b), evidentment provinent del NL tarragonès. Sembla que n'hi hagué un homònim en el Priorat, prop de Tivissa. L'arxiver Madurell hi cita «castells i viles a *Altafulla*, Falset, Móra, Tivissa, --- Ulldemolins ---» en sengles docs. de 1313, 1331, 1333, 1342, i en tres de 1324 i altres sense data, en Bru Borràs, *Fu. Hi. de Tivissa*, pp. 372, 375, 376, 377, 378 i 379; Iglésies-S., *Guies* II, 67 com nom d'una talaia entre T. i Falset (crec arbitrària la var. *Altafalla* per impertinent record de *Tafalla* de Navarra).

En canvi cal separar-ne un NL francès, com a homònim merament casual: Castell de *Hautefeuille* immediat a París (i avui *rue de Hautefeuille* dins la ciutat). És clar que aquest no és arabisme ni inspirat en el NL català, sinó format en francès (ALTA FOLIA, del pl. II. *folia*, probablement en el sentit de 'fullatge'); l'estudiaren ja Quicherat (*Mem. Soc. Nat. des Antiq.* XLII, 1882) i GParis (*Rom.* XII, 415); un Grifon d'*Autefeuille*, personatge medieval o llegendari (*Rev. Arch. de l'Est*, 1950, 89; 1953, 150). Aquí es tracta d'una pura i casual coincidència, fàcil, per a un nom de forma natural en francès —on és normal l'ordre de mots adj.+ subst. Però el fet que aquest ordre en cat. seria absolutament inusitat, acaba de llevar-nos tots els dubtes, sobre l'origen aràbic del nostre NL, i el no aràbic, i totalment independent, del NL francès.

Altamis, V. *el Tamis* Pla d'Altarnes (Gandia), V. ALTER, s. v. ALT